

és Polgár Iván dr. szívességéből vettem tudomást. Remélhetőleg a második is hamarosan az új kőtár üveg tetejének oltalma alá kerül.

A. A.

Adatok a Szent Anna kápolnából.

A régi épületek lebontása rendszerint jár valami tanulsággal. Különösen áll ez Székesfehérvárra, ahol a török hódoltság megszűnése után a még meglevő középkori romok szolgáltatták a legolcsóbb és leghasználhatóbb építési anyagot. Innen van, ha valamelyik XVIII. századi épületünk csákány alá kerül, mindig akad egy-egy muzeális faragvány. A muzeum kőtárának középkori anyaga nagyrészt innen került oda és nyújt módot ahhoz, hogy mind jobban kibontakozzék városunknak pompás, középkori képe. Sajnos, gyakran későn értesül a muzeum az építkezések megkezdéséről. Ez történt a Szent-Anna kápolna restaurációjánál is és így nem volt módunkban a restauráció minden fázisáról teljes és tiszta képet alkotni. A városi mérnöki hivatal és a vállalkozó jóvoltából mégis sikerült egy-néhány adatot összegyűjtenünk városunk ez egyetlen középkori épületemlékéről, mely megtisztítva a sok hozzá nem illő toldástól és foltozástól, még megmaradt ősi töredékeinek kiegészítésével nemes egyszerűségében drágakőként áll előttünk.

Ilyen érdekes adat az a kis papirfoszlány, mely 1934-ben az egyik ajtósarokvas üregéből került elő. A papirfoszlányon a török hódoltság emlékeként arab betűs régi írás olvasható. Az okmányt a város felküldötte az Országos Levéltárba, ahol dr. Fekete Lajos allevéltárnok, a kiváló török paleografus a következőket állapította meg róla: a papirfoszlány arab nyelvű írásból mindössze két szó olvasható, amelyek teljes egészükben fenmaradtak, ezenkívül néhány kötőszó és szóvégződés. A két szó közül az egyik »gafara li, magyarul: megbocsátok neki; a másik szó »ma anzalma,« magyarul: nem küldtük le. Ez a két kitétel nagyon gyakori a korában és azért kétségtelen, hogy a papirfoszlány vagy koránszöveget tartalmaz, vagy ami még valószínűbb, koránkommentárt, azaz török, illetve mohamedán szentírásmagyarázatot. (Levéltári jelentés a 15975/1934 sz. polgármesteri iratoknál a város irattárában.) Az üvegbe foglalt papirfoszlányt a muzeum őrzi városi letétként (426/1934). E papíron kívül még egy török időkből származó írásos emléke van a Szent Anna kápolnának: a bejárati fal déli falán olvasható fekete betűs írás, mely-

nek értelme megfejtésre vár. E felirat és az alatta látható köralakú, törökös, festett díszítmény azt a hitet kelti, hogy talán a török is használta vallási célokra az épületet.

Nagy érdeklődést keltett, mikor a kápolna padozatának felbontásakor két sirboltra akadtak. Feltárásuk a város által e végből kiküldött bizottság jelentésében 1934 okt. 4-én történt. Már a téglák alakja jelezte, hogy nem középkori, hanem a török hódoltság utáni időkből származó temetkezésből származnak, amit a sirboltokban talált koporsók is igazoltak. A fallal elválasztott sirboltok egyikében, a déliben egy teljesen ép tölgyfakoporsó fektült, következő sárgaréz szegekkel kiverett felirattal: a tető bal oldalán I D COMES IOANES M SZICH, a tető jobb oldalán D S VASONKVS CR M COSIVAS, a felső lapon OBT DIE 20 DECEM ANS I 1727. Illustrissimus Dominus Comes Ionnes M. Zich de Vasonkeő caesareo — regiae maiestatis consiliarius obiit die 20-a decembris anno salutis 1727.

Az északi sirbolt koporsójának felirata: jobb oldalt I D C MARIA ANNA TERESIA NATA — B De Talheimb I D CONdam C: Ioannis, baloldalt CICHY DE VASONKEO RVAE † SVAE AN 50 obyt Die 1 okto ANNO 1742. Illustrissima Domina comitissa Maria Anna Teresia nata Baronessa de Talheimb illustrissimi domini quondam coniux M... Ioannis Zichy de Vásonkeő R. V aetatis suae anno 50. obiit die 1. octobris Anno 1742.

Az egyik koporsóba tehát gróf Zichy János temetkezett, ki a koporsó felirata szerint 1727 dec. 20-án halt meg, eltérőleg Nagy Iván adataitól, melyek szerint 1724-ben halt meg és Bodajkon temették el (Magyarorsz. családai 11—12 k. 372 és 387. l.) A másik koporsóban felesége, báró Thailheimb Mária Anna teteme nyugszik, ki 1742-ben halt meg. A koporsókat a bizottság nem bontatta föl, mert újabb keletűek lévén a tudomány szempontjából különösebb eredményt nem várt tőlük. A család jelenlegi tagjai közül gróf Zichy János és Aladár is megtekintették azokat és óhajuk szerint a koporsók továbbra is eredeti helyükön maradtak.

A kápolna restaurációjával kapcsolatban építészeti emlékek is kerültek a muzeumba. Legérdekesebb az eredetileg csúcsíves oromzat 45 cm. széles és 52 cm. magas záróköve. Három, mindkét oldalán kidolgozott, rombikus átmetszetű bordarészlet valószínű ablakbordázat maradványa. Nagyon jellegzetes darab egy hatágú zárókőtöredék. Ezekhez járulnak még egy kis párkánydarab és egy keresztalakú mesterjegyes faragvány. (Lt. sz 9545—51.) A bejáratú ajtókeret fennmaradt részleteit kiegészítve sikerült azt eredeti formájába visszaállítani. A homlokzat vakolatának leverése után kitűnt, hogy a jelenlegi kerekablak helyén eredetileg a többi ablakokkal azonos kivitelű hosszukás ablak volt. A fa-

lakkból előkerült téglák közül négy darabot tett el a muzeum (Lt. sz. 9191—94). A belső berendezésből a muzeumba került egy nagy méretű, régi olajfestmény a XVIII. századból és két angyalt ábrázoló faszobor az oltár körül lebontott faépítményről. A festmény tárgya Szent Anna ölében a kis Jézussal, előtte Mária, fent a Szentlélek galamb képében és két angyala. A kép nagyobb része átfestett, eredeti részei jobb mesterre vallanak. Valószínű, hogy a török hódoltság utáni helyreállítás után ez volt az oltárkép. A jelenlegi oltárkép ugyanis a rajta levő jelzés szerint 1865-ben készült.

Marosi Arnold.

Muzeumi értesítő.

Jelentés

az 1934. őszi tác-fővenyusztai ásatásról.

A tác-fővenyusztai bazilika feltárásának első részét a székesfehérvári múzeum végezte (L. Szfvári Szemle 1934, 53—70. l.). Ennek befejezte után a további teendőket a Műemlékek Országos Bizottsága vette át és az 1934 szept. 4—23 közti ásatás már annak vezetése alatt történt. A munkálatok irányítója Lux Kálmán, M. O. Bizottsága műépítésének közreműködésével továbbra is Paulovits István volt, az ásatás állandó vezetője pedig Horváth Tibor, a Magyar Történeti Múzeum gyakornoka. A székesfehérvári múzeum, mint figyelő, az új feltárások lerajzolásával és a leletek megőrzésével vett részt e munkálatokban.

Horváth Tibornak a M. O. Bizottságához beadott jelentése szerint míg a tavaszi munkálat, a falak feltárása után az egyes épületrészek szakszerű és tudományos feldolgozására törekedett, az őszi az épülettömb teljes kiterjedését igyekezett megállapítani. A két ásatás eredményét a jelentés a következőkben foglalja össze:

A tavaszi ásatás második felében a falak feltárását abbahagyva a három hajóban megkezdtük a földnek az estrich rétegig való lehordását. Azután a főhajóban két kutatóárkot huztunk, melyeknek metszetei, valamint az árkokban előkerült leletek nemcsak a falak építési technikájára, hanem az épülési periodusaira is éles fényt vetettek. Megállapítást nyert, hogy legalább két építési periodussal kell számolnunk, mely rétegek leletei arra is bizonyítékot adók, hogy az alsó réteg idejében az épület még gazdasági célokat szolgált, vagyis majorság volt, a felső réteg pedig a templom korából való. Ez utóbbinak az alapját egyszer